

**AKADEMIJA ZA TURIZAM HOTELIJERSTVO I
ZDRAVSTVENE USLUGE BEOGRAD
ODSEK: VISOKA TURISTIČKA ŠKOLA**

**VI PROCES RAZVOJA TURISTIČKE
DESTINACIJE**

Beograd, 2020, god

dr GEORGI GENOV

1. ŽIVOTNI CIKLUS TURISTIČKE DESTINACIJE

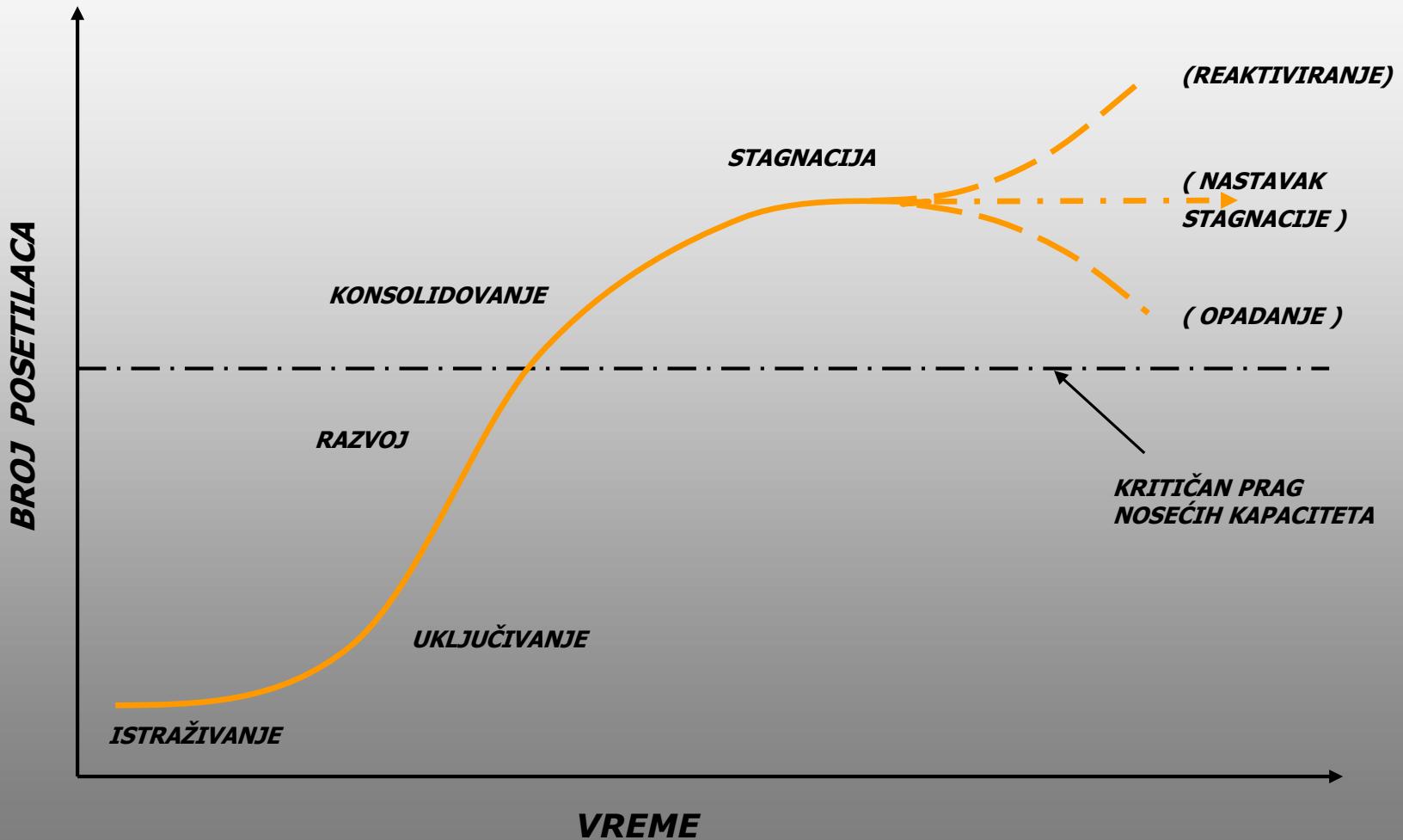
- *Životni ciklus destinacije netreba posmatrati kao neki sled događaja, već kao proces koji može biti preusmeravan kroz odgovarajuće menadžerske mere*

Koncept životnog ciklusa

- Batler formuliše model pod nazivom Batlerova kriva
- Turističke destinacije imaju tendenciju da prolaze kroz **šest faza** rasta u uslovima slobodnog tržišta i održive tražnje:
  - **istraživanje**
  - **uključivanje**
  - **razvoj**
  - **konsolidacija**
  - **opadanje ili obnova**

ŽIVOTNI CIKLUS

Batlerova sekvenca

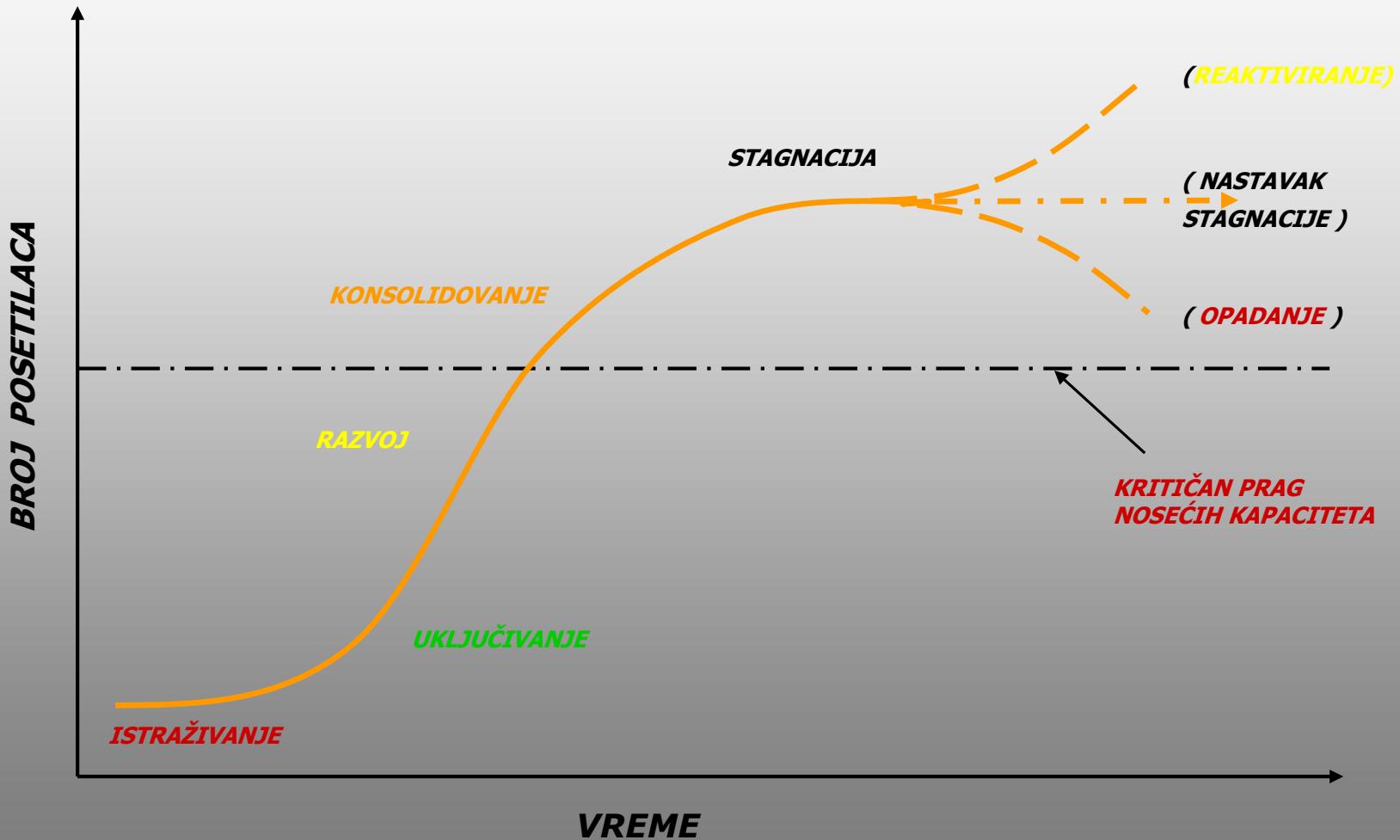

Privlačnost modela je zasnovana na nekoliko faktora:

- Prvo model je strukturno jednostavan
(Zasnovan je na konceptu krive životnog ciklusa proizvoda koji je korišćen u praksi)
- Model ima intuitivan prilaz
(Svako koje dosta putovao ili istraživao složiće se da neka dinamika Ž.C. turističke destinacije postoji)
- Batlerova kriva je sveouhvatan i integrisan model
(pored broja posetilaca moguća je istovremena primena svih aspekata)

Faza istraživanja

Batlerova kriva

1.1. Faza istraživanja

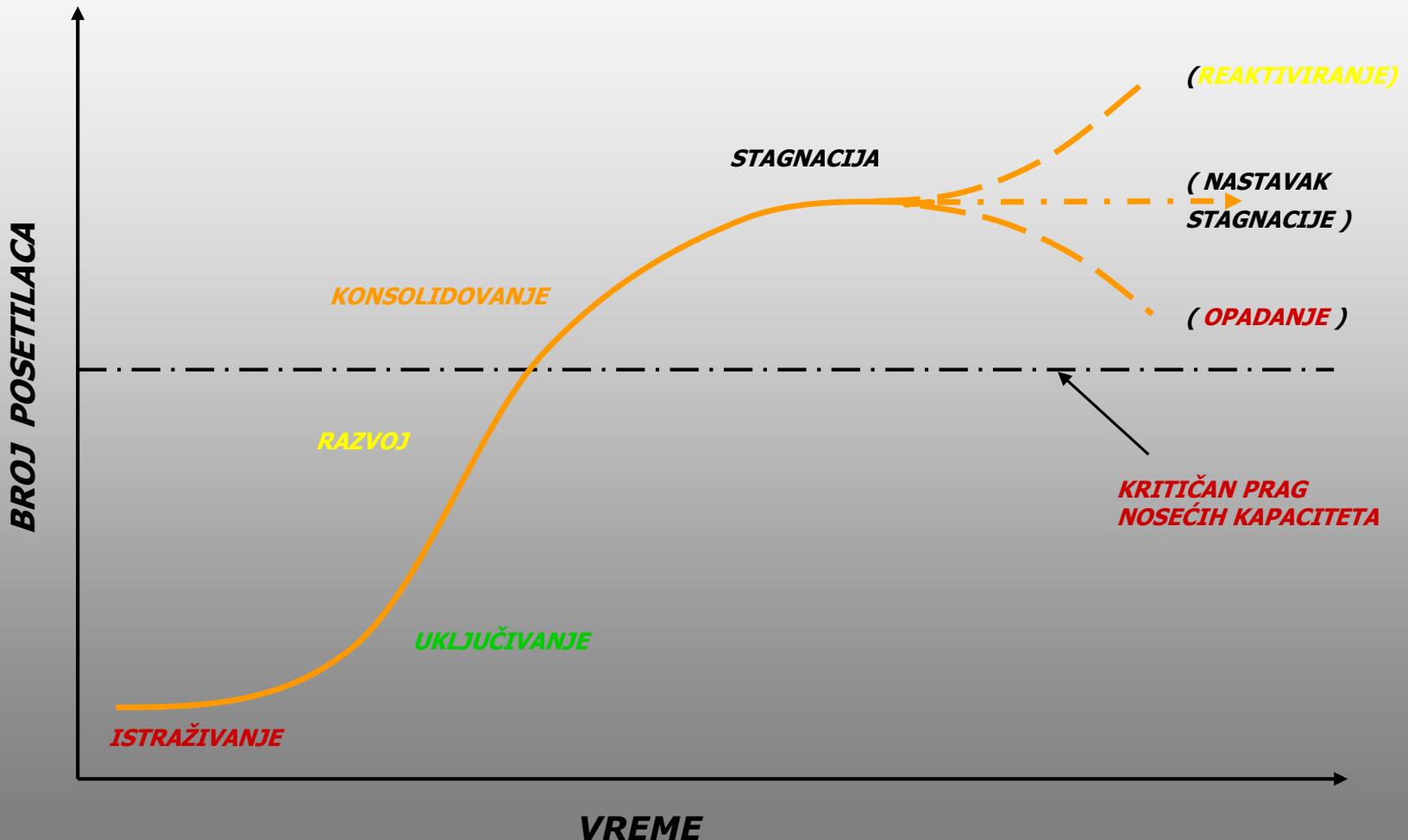
- Mali broj posetilaca
- Duži period boravka
- Turistička delatnost nepostoji
- Turisti su avanturisti i pomalo ekcentrič, a time i efekat veoma velikini
- Turisti nisu pod uticajem sezonalnosti
- Apsolutni prihodi mali
- Veze sa lokalnom ekonomijom velike-efekat veliki
- Lokalni rezidenti kontrolišu situaciju
- Veze sa turistima srdašne-počasni gosti

Destinacije u fazi istraživanja

- Golija
- Vlasinsko jezero
- Stara planina

Faza uključivanja

Batlerova kriva

1.2. Faza uključivanja

- Priliv turista počinje polako da se povećava
- Lokalni preduzetnici počinju da pružaju usluge u objekte
- Usluge i objekti se sastoje:
  - Mali kapacitet kuća i gostionica(iznajmljiv. jedne do dve sobe),
  - mesta za obedovanje,
  - obezbeđivanje vodiča,
  - polukomercijalne atrakcije...

Faktori koji pokreću prelazak iz fazu istraživanja fazu uključivanja

Interni faktori:

- **Interne sile :** oglašavanje od strane malih preduzetnika pansiona na lokalnom nivou u funkciji povećanja turista
- **Spljašne sile:**
  - lične preporuke
  - spoljašne sile - publikacije/časopisi koji pišu o putovanjima

Eksterni faktori:

- Televizijski prilog, turistički film, poseta poznate ličnosti
- Izgradnja aerodroma ,autoputa

Karakteristike faze uključivanja

Lokalno stanovništvo je **euforično** prema turistima

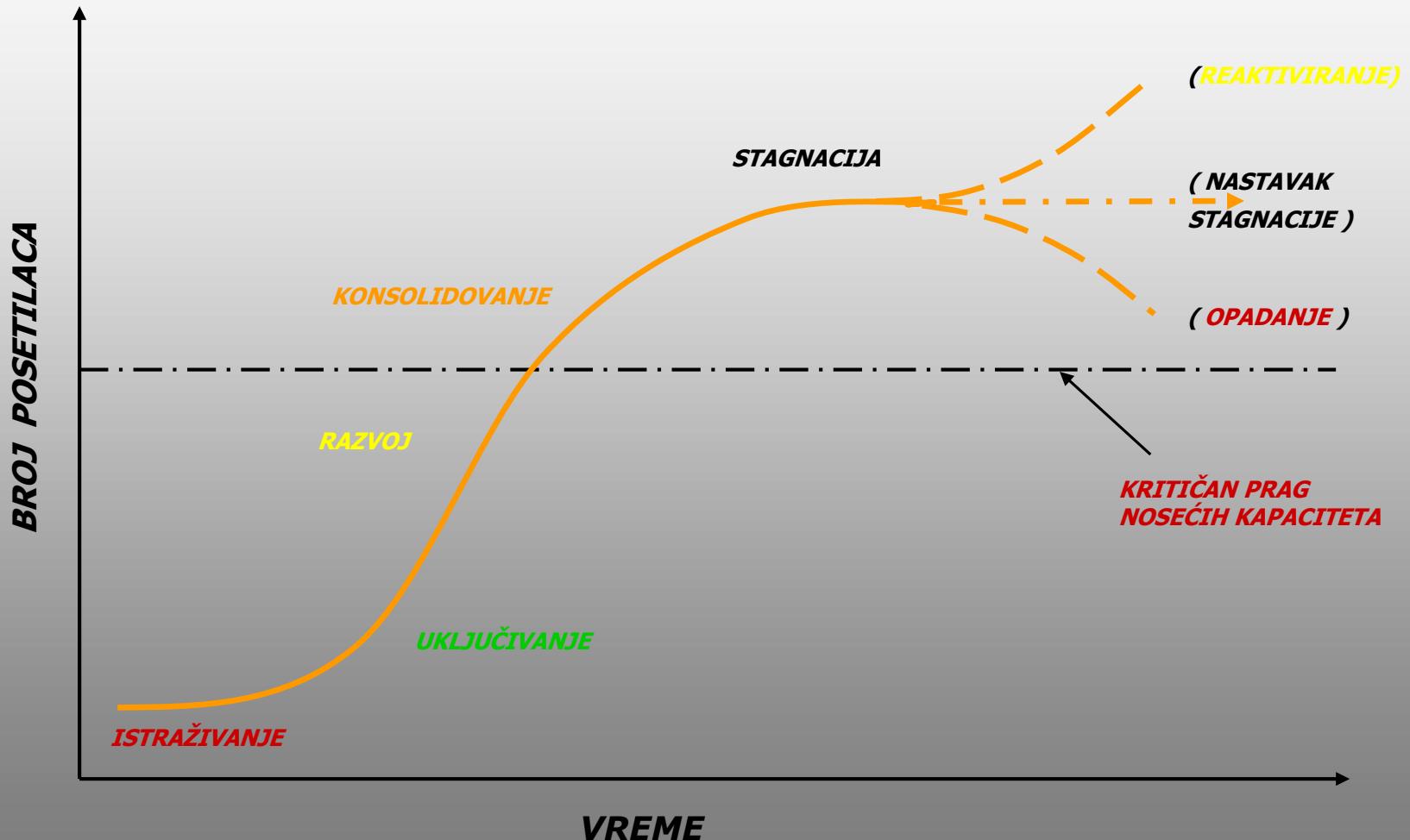
Lokalno stanovništvo i dalje **kontroliše** turizam

Faza uključivanja je osobena za lokalne zajednice

Problem kod **urbanih naselja** sve više ulaze u fazu uključivanja tokom potrage za održivom ekonomijom

Faza razvoja

Batlerova kriva

1.3. Faza razvoja

- Brzi rast turizma i dramatične promene za kratak period
- Prelazak sa faze uključivanja na razvoj je obično obeležen tranzicijom a ne oštrom granicom
- Brzina razvoja zavisi od upravljanja
- Izgradnja prvog hotela – resorta
- Erozija lokalne kontrole razvoja - kompanije stiču kontrolu nad procesom

Prostorni aspekt

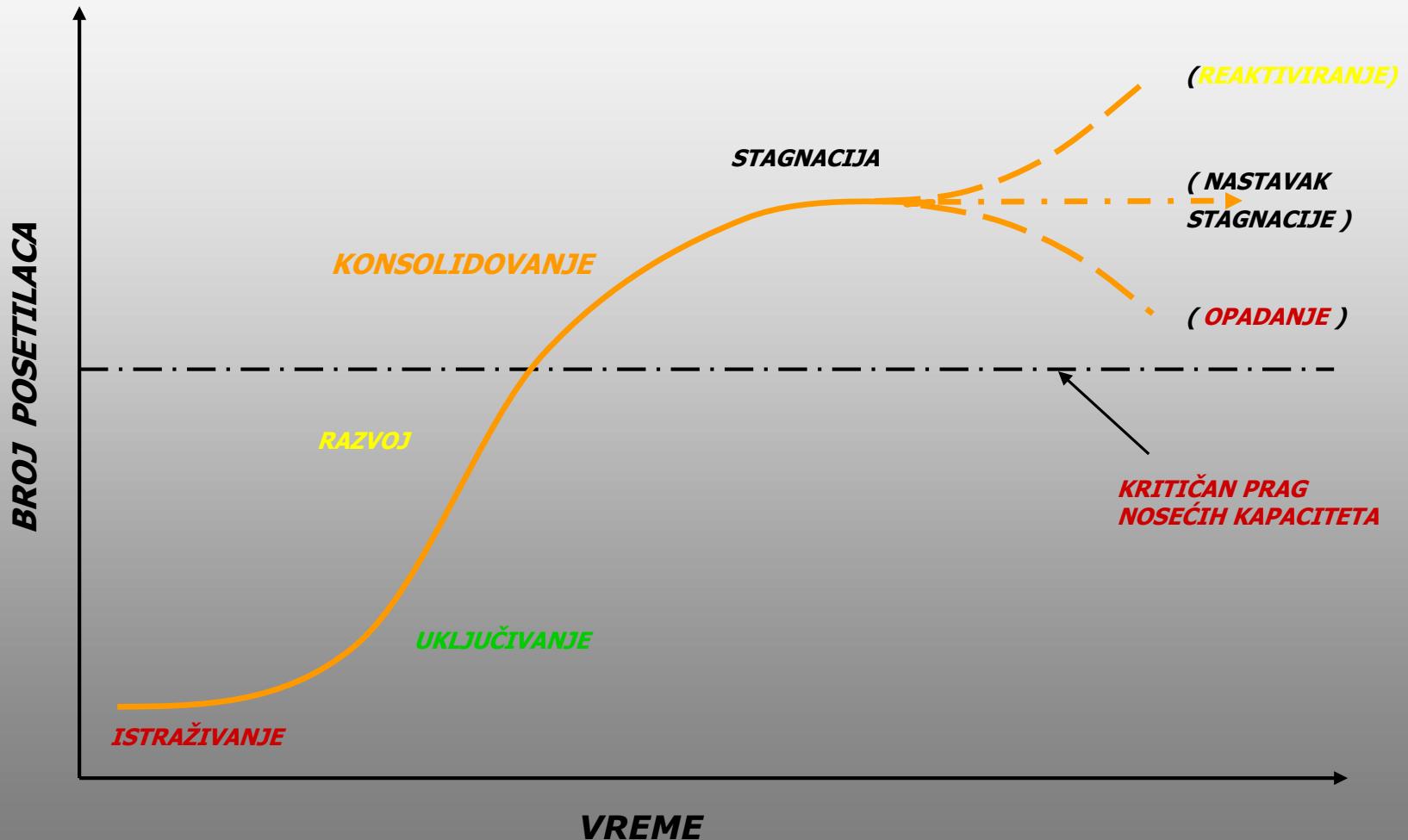
- Faza razvoja je vreme brzih promena krajolika
- Poljoprivredno zemljište prelazi u građevinsko hoteli,golf tereni,bazeni,tematski parkovi...
- Pritisak na prirodno okruženje

Stav lokalnog stanovništva prema turistima

- U ranoj fazi razvoja turisti postaju normalan deo lokalne rutine, **stanovništvo postaje ravnodušno**
- Kako broj turista raste i vrši pritisak na noseće kapacitete, **apatija prelazi u ljutnju**

Faza konsolidovanje

Batlerova kriva

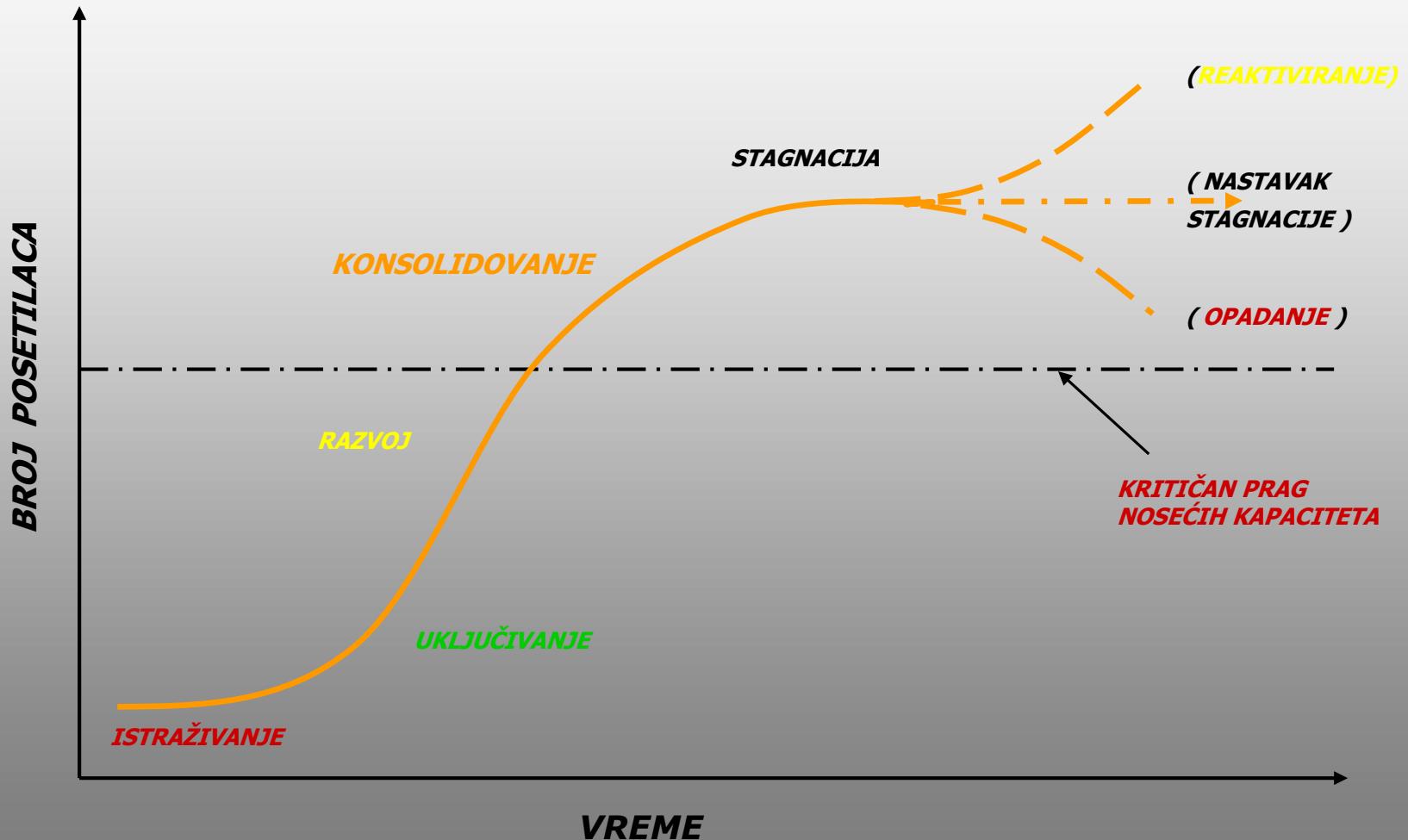

1.4. Faza konsolidacije

- Karakteriše opadanje stope rasta rasta dolazaka posetilaca i ostalih turističkih aktivnosti
- Broj posetilaca na godišnjem nivou je mnogo veći od lokalnog stanovništva
- Razvoj turizma počinje da premašuje noseće kapacitete destinacije
- Destinacija je integrisana u globalni turistički sistemčka
- Faza konsolidacije je u kojoj se dostiže prelomna tačka
- Pojedini stanovnici počinju da budu negativno nastrojeni prema turistima,a ostali postaju ravnodušni, dok neki napustaju područje
Smanjenje broja turista

Faza stagnacije

Batlerova kriva

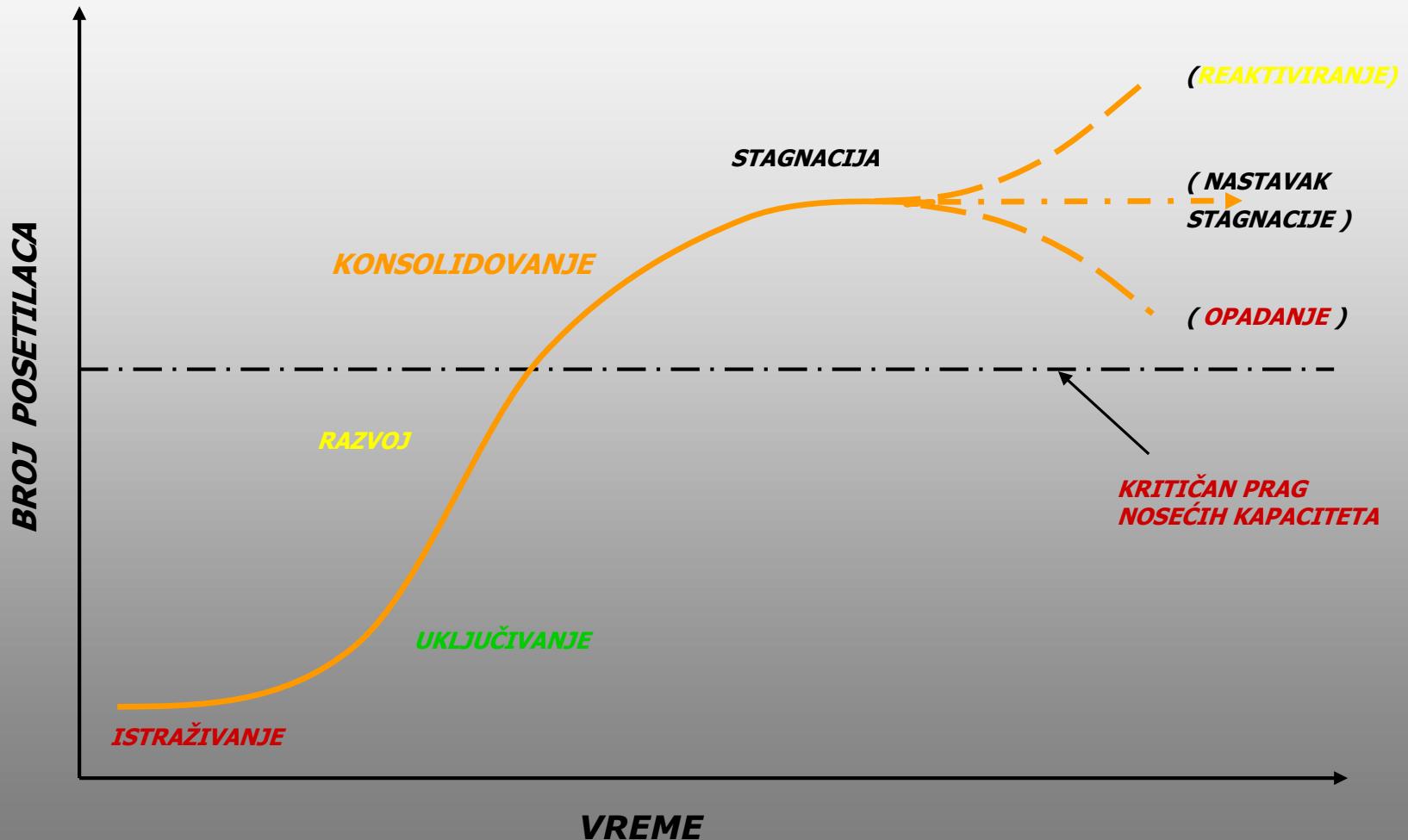

1.5. Faza stagnacije

- **Popunjenoš kapaciteta samo u špicu sezone**
- **Višak kapaciteta je stalan problem**
- **Česti ratovi cenama dovodi do urušavanja turističkog proizvoda**
- **Pretvaranje hotelskih kapaciteta u apartmanski smeštaj, hostele, ili čak boravište za penzionere i td.**
- **Lokacija se više ne doživljava kao moderna**
- **Turistička destinacija je na umoru snage**
- **Doslovno je nemoćna u privlačenju turista**

Faza opadanja ili obnavljanja

Batlerova kriva

1.6. Faza opadanja ili obnavljanja

Scenario opadanja:

- Turisti koji ponovo dolaze nisu zadovoljni proizvodom, a napori za nove posetioce ne uspevaju
- Ne čine se napori za revitalizaciji turističkog proizvoda ili su pak bezuspešni
- Antagonizam prema turistima raste do otvorenog neprijateljstva što dovodi do negativnog imidža destinacije
- Pojava novih konkurenata koji osvajaju tradicionalne izvore tražnje

Scenario obnove destinacije

- Sposobnost javnog i privatnog sektora da sarađuju
- Javni sektor obezbeđuje
  - marketing destinacije
  - pogodne usluge
  - menadžment turističkih atrakcija
- Privatni sektor preuzima vodeću ulogu:
  - smeštaj
  - hrana i piće
  - transport
  - trgovina
  - suveniri i dr.

1.7. Kritika Batlerove krive

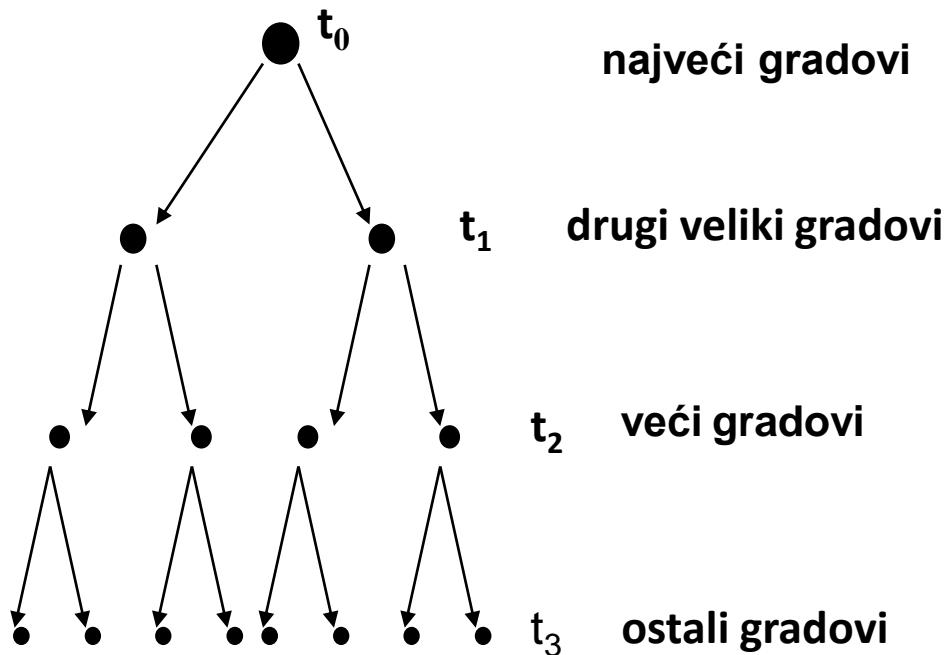
- Batlerova kriva nemože se primeniti na nivou zemlje
- Batlerova kriva prigodnije primenljiva na nivou malog mesta
- Uticaj ostalih neturističkih sektora na turističku destinaciju

3. PROSTORNA DIFUZIJA

- 2.1.Pojam prostorne difuzije
- Prostorna ili geografska difuzija je proces u kome se neka inovacija ili ideja širi od tačke nastanka do ostalih lokacija
- Prostorna difuzija može biti
  - (a) Hijerarhiska difuzija
  - (b) Prenosna difuzija

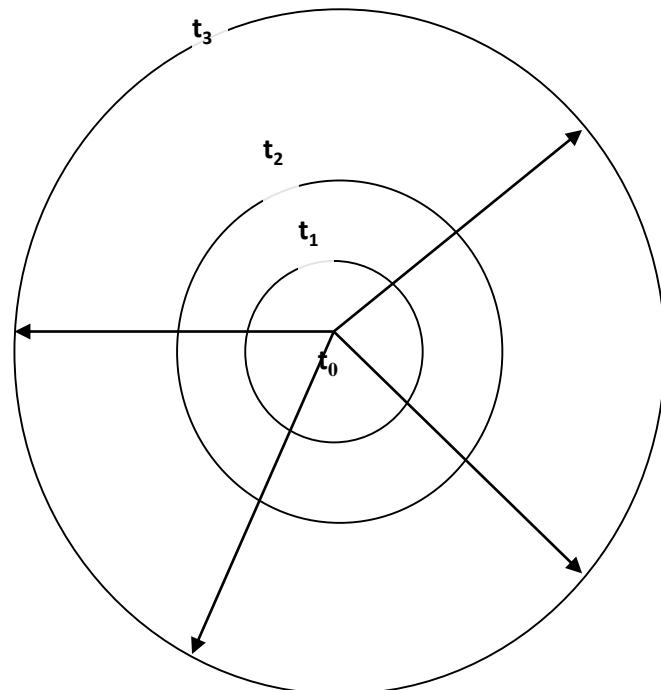
Hijerarhijska i prenosna prostorna difuzija

(a) hijerarhijska
difuzija

→ označava širenje
inovacije ili ideje

(b) prenosna difuzija

t_0 = mesto početka/porekla

$t_{1..3}$ = vremenske tačke 1.. 3

2.2. Efekti prostorne difuzije

- Koncentracija turističkih aktivnosti u urbanim područjima je manifestacija hijerarhijske difuzije
- Efekti prenosne difuzije nastavljaju se na efekte hijerarhijske difuzije na dva načine
  - Kako se grad razvija razvija se i zalede